

Číslo projektu: CZ.1.07/1.4.00/21.1486

Číslo materiálu: VY 32 INOVACE 24/03

Název materiálu:

Útvary českého jazyka, stavba slova

Vypracoval: Mgr. Hana Šatná

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

DALTONSKÝ LIST ČJ 8. ročník – ÚTVARY ČESKÉHO JAZYKA, STAVBA SLOVA**PODPIS:****DATUM:****1. Vyber si jeden odstavec z úryvku v moravskoslovenském nářečí a převed' ho do spisovného jazyka.**

Býl dobrý rok, slúnečka aj déšča dostatek a haluze sa pod střešňama enom ohybaly. Nejnebezpečnější ftáci krúžili kolem těchto darů přírody – ftáci, ale bez péří – klučiska z dědiny. Brabec je také zloděj fták, který si enom zobne, ale dyž si „zobne“ taký Francek Lušnůj, tož hnedkaj na stromě chybí pět kilo.

Nebylo stromu, na kterém by Francek neokoštoval. Věděl o všechých střešňách, marhulách, jabkách aj hruškách v celéj dědině. A dyž sa začaly „zapalovat“, tož hnedkaj referoval klukom a po jeho rozkazu „Idem na ně!“ ostál strom ožraný, jak dyby naň sedly kobylky. ¹

2. Rozliš slova s předponou a slova s předložkou.

(bez)motoru	(bez)motorový	(bez)radný	(bez)barvy	(před)nášet
(bez)zubů	(bez)zubý	(od)počinek	(pod)kova	(bez)rady

3. Vypiš významy uvedených slov.

jablko	lopatka	kmen	plášť	bubínek
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

4. Utvoř slovo odvozené za použití předpony roz- .

Kalhoty, které jsou širší _____, obloha, na které září hvězdy _____,

Lampa, která svítí _____, pes, který zuřivě štěká _____,

5. Do slov vyber některou z uvedených předpon: bez- nad- od- roz- vz-

_____ naučil se zlozvyk	_____ jet překážku	prošel _____ chodem	_____pečná jízda
_____kládací postel	ledadlo _____létlo	_____mračná obloha	_____pracný výdělek

6. K daným slovesům uveď slovesa odvozená pomocí různých předpon.

hrát _____

letět _____

7. Od daných slov utvoř slova odvozená pomocí přípon

les _____

lék _____

8. Dopln i/y a rozliš předponu.

v_dělaná kůže	v_sledek práce	v_v_klaný kůl	v_soká v_hra	v_tí vlků
rozv_tá růže	přiv_tání hostů	zv_davý dotaz	zv_šená poptávka	lidská záv_st
pov_davý člověk	v_sunutá závora	nev_daný úspěch	v_stydlá polévka	v_sící prádlo
dobré v_světlení	planoucí v_heň	rozsv_cená lampa	v_čitavý pohled	v_kaz o studiu

9. Dopln podle smyslu vhodnou předponu ke slovesům.

Pták ___sedl na větev. Petr si ___sedl k Michalovi. Někdo nám ___sedl místo. Proč sis ode mě ___sedl?
 Ten se do knihy nějak ___četl. To jsi ___četl z novin? Už jsem toho dost ___četl. Včera ___četl kapitolu.

10. Z uvedených přídavných jmen utvoř příslovce.

soukromý - _____	němý - _____	skromný - _____
zřejmý - _____	jemný - _____	rozumný - _____

11. Dopln vynechanou hlásku. Do závorky uveď slovo základové.

vysoké podpa_ky (_____)	barevné obrá_ky (_____)
rozkvetlá zahrá_ka (_____)	vítězné mu_stvo (_____)
kostelní ví_ka (_____)	nová kní_ka (_____)

12. Daná slova použij ve větách nebo slovních spojeních.

ranní - _____	raní - _____
raný - _____	vinní - _____
viní - _____	vinný - _____

DALTONSKÝ LIST ČJ 8. ročník – ÚTVARY ČESKÉHO JAZYKA, STAVBA SLOVA**KONTROLNÍ LIST****1. Vyber si jeden odstavec z úryvku v moravskoslovenském nářečí a převed' ho do spisovného jazyka.**

Byl úrodný rok, sluníčka i deště bylo dosatek a větve se pod třešněmi jen ohýbaly. Nejnebezpečnější ptáci kroužili kolem těchto darů přírody - ptáci, ale bez peří – kluci z vesnice. Vrabec je také zlodějský pták, který jenom ochutná, ale když „ochutná“ takový František Lušňů, to potom hned na stromě chybí pět kilo.

Nebylo stromu, který by František neochutnal. Věděl o všech třešních, meruňkách, jablkách i hruškách v celé vesnici. A když začaly dozrávat, hned to pověděl klukům a po jeho rozkazu „Jdeme na ně!“ zůstal strom tak holý, jako kdyby na něj sedly kobylinky.

2. Rozliš slova s předponou a slova s předložkou.

bez motoru	bezmotorový	bezradný	bez barvy	přednášet
bez zubů	bezzubý	odpočinek	podkova	bez rady

3. Vypiš významy uvedených slov.

Jablko: ovoce, korunovační klenot, část kolenního kloubu

Lopatka: nástroj při zametání, kost

Kmen: část stromu, lidské společenství

Plášť: oblečení, obal

Bubínek: hudební nástroj, část ucha

4. Utvoř slovo odvozené za použití předpony roz- .

Kalhoty, které jsou širší	ROZŠÍŘENÉ	obloha, na které září hvězdy	ROZZÁŘENÁ
Lampa, která svítí	ROZSVÍCENÁ	pes, který zuřivě štěká	ROZZUŘENÝ

5. Do slov vyber některou z uvedených předpon: ob- bez- pod- od- roz- vz-

ODnaučil se zlozvyk	OBjet překážku	prošel PODchodem	BEZpečná jízda
ROZkládací postel	ledadlo VZlétlo	BEZmračná obloha	BEZpracný výdělek

6. K daným slovesům uveď slovesa odvozená pomocí různých předpon.

Hrát – VYHRÁT, DOHRÁT, NEHRÁT, PŘEHRÁT, UHRÁT, PROHRÁT, NAHRÁT, SEHRÁT, ODEHRÁT

Letět – VYLETĚT, DOLETĚT, NELETĚT, PŘELETĚT, ULETĚT, PROLETĚT, NALETĚT, SLETĚT, ODLETĚT

7. Od daných slov utvoř slova odvozená pomocí přípon

les – LESNÍ, LESNÍK, LESÁCKÝ

lék – LÉKAŘSKÝ, LÉKAŘ, LÉKAŘKA, LÉKÁRNA

8. Doplň i/y a rozliš předponu.

vydělaná kůže	výsledek práce	vyviklaný kůl	vysoká výhra	vytí vlků
rozvitá růže	přivítání hostů	zvídavý dotaz	zvýšená poptávka	lidská závist
povídavý člověk	vysunutá závora	nevidaný úspěch	vystydla polévka	visící prádlo
dobré vysvětlení	planoucí výheň	rozsvícená lampa	vyčítavý pohled	výkaz o studiu

9. Doplň podle smyslu vhodnou předponu ke slovesům.

Pták usedl na větev. Petr si přisedl k Michalovi. Někdo nám zasedl místo. Proč sis ode mě odsedl?

Ten se do knihy nějak začetl. To jsi přečetl z novin? Už jsem toho dost načetl. Včera dočetl kapitolu.

10. Z uvedených přídavných jmen utvoř příslovce.

soukromý - SOUKROMĚ	němý - NĚMĚ	skromný - SKROMNĚ
zřejmý - ZŘEJMĚ	jemný - JEMNĚ	rozumný - ROZUMNĚ

11. Doplň vynechanou hlásku. Do závorky uveď slovo základové.

vysoké podpatky	PATA	barevné obrázky	OBRAZ
rozkvetlá zahrádka	ZAHRADA	vítězné mužstvo	MUŽ
kostelní vížka	VĚŽ	nová knížka	KNIHA

12. Daná slova použij ve větách nebo slovních spojeních.

ranní – ranní čaj	raní – raní mě hloupými řečmi
raný – raný salát je výtečný	vinní – cítili se vinní
viní – policie ho viní z krádeže	vinný – vinný ocet

Bibliografické citace:

1) STYBLÍK, Vlastimil a kol.: Český jazyk 8. Praha: SPN 2000. ISBN 80-7235-126-5. s. 9